

Wyrok z dnia 22 sierpnia 2003 r.

I PK 328/02

Świadczenie przez radcę prawnego usług prawnych (pomocy prawnej) w ramach indywidualnej kancelarii radcowskiej jest prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 980 ze zm.).

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Krystyna Bednarczyk, Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 sierpnia 2003 r. sprawy z powództwa Barbary T.-C. przeciwko Funduszowi Regionu W. w W. o odprawę, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy z dnia 4 kwietnia 2002 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy w Wałbrzychu-Sąd Pracy wyrokiem z 25 września 2001 r. [...] oddalił powództwo Barbary T.-C. przeciwko Funduszowi Regionu W. w W. o odprawę pieniężną przewidzianą w art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm., powoływanej w dalszym ciągu jako ustawa z dnia 28 grudnia 1989 r. albo jako ustawa o zwolnieniach grupowych).

Sąd Rejonowy ustalił, iż powódka była zatrudniona u strony pozwanej jako radca prawny na podstawie umowy o pracę zawartej 3 lutego 1997 r. W dniu 30 stycznia 2001 r. powódka otrzymała pisemne oświadczenie pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę ze skutkiem na 30 kwietnia 2001 r. Jako przyczynę wypowied-

dzenia podano likwidację stanowiska pracy w związku z powierzeniem wykonywania obsługi prawnej w ramach umów cywilnoprawnych indywidualnym kancelariom radcowskim. W piśmie tym zawarta została również informacja o braku podstaw prawnych do przyznania i wypłacenia powódce odprawy pieniężnej ze względu na wyłączenie wynikające z art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy o zwolnieniach grupowych. Od maja 1999 r. powódka prowadziła bowiem kancelarię radcowską w ramach spółki cywilnej, a od grudnia 1999 r. prowadzi kancelarię radcowską jednoosobowo.

Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, iż istotnie w świetle treści art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. odprawa pieniężna powódce nie przysługuje, bowiem w dniu rozwiązania stosunku pracy prowadziła działalność gospodarczą na własny rachunek jako radca prawny prowadzący indywidualną kancelarię radcowską. Sąd podniósł, że chociaż art. 87 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178) stanowi, iż świadczący pomoc prawną nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu tej ustawy, a działalność polegającą na świadczeniu pomocy prawnej określają przepisy ustawy Prawo o advokaturze oraz ustawy o radcach prawnych, to jednak „nie oznacza, iż prowadzenie indywidualnej kancelarii prawniczej nie jest prowadzeniem działalności gospodarczej w celach zarobkowych i na własny rachunek”. Z przepisu art. 87 Prawa działalności gospodarczej wynika jedynie, że po pierwsze - świadczący pomoc prawną nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu tej ustawy, po drugie - działalność polegająca na świadczeniu pomocy prawnej podlega regulacji prawnej wynikającej z ustawy Prawo o advokaturze oraz ustawy o radcach prawnych. Większość podmiotów występujących w obrocie, prowadzących we własnym imieniu i na własny rachunek zorganizowaną działalność zarobkową, wykonuje w rzeczywistości działalność gospodarczą w szerokim rozumieniu tego słowa, bez względu na to, czy mają do nich zastosowanie przepisy Prawa o działalności gospodarczej, czy też nie. W ocenie Sądu, radca prawny lub adwokat, prowadząc indywidualną kancelarię radcowską lub advokacką wykonuje działalność gospodarczą w celach zarobkowych i na własny rachunek, mimo że świadcząc usługi w zakresie pomocy prawnej nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu Prawa działalności gospodarczej. Dodatkowo Sąd wskazał, że intencją ustawodawcy, przewidującego w art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. wyłączenia prawa do odprawy pieniężnej, było, aby nie otrzymał odprawy ten, kto mimo rozwiązania z nim stosunku z przyczyn określonych w art. 1 tej ustawy ma możliwość dal-

szego zatrudnienia lub otrzymuje dochody z innego tytułu, w tym z działalności gospodarczej.

Wyrok Sądu Rejonowego zaskarżyła apelacją powódka, podnosząc zarzut naruszenia art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. w związku z art. 87 Prawa działalności gospodarczej, wskutek przyjęcia, że radca prawny prowadzący obsługę prawną w ramach kancelarii prowadzi działalność gospodarczą i tym samym nie przysługuje mu odprawa pieniężna. Skarżąca wskazała, iż w świetle art. 87 Prawa działalności gospodarczej nie ma statusu przedsiębiorcy, tak więc świadczenie przez nią pomocy prawnej nie stanowi prowadzenia działalności gospodarczej. Zdaniem skarżącej działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. nie jest jakakolwiek działalność, z którą może wiązać się uzyskanie dochodu.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy wyrokiem z 4 kwietnia 2002 r. [...] oddalił apelację powódki. Stwierdzając, iż rozstrzygnięcie sprawy zależy od ustalenia, czy zawarte w art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. sformułowanie „prowadzący działalność gospodarczą na własny rachunek” jest zwrotem z języka potocznego, czy z języka prawniczego (lub prawnego, jeśli odnieść je do przepisów normujących działalność gospodarczą), Sąd zwrócił uwagę na to, że ustawa o zwolnieniach grupowych została uchwalona, gdy obowiązywała już ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 41, poz. 324 ze zm.). Choć jej art. 2 definiował pojęcie działalności gospodarczej, to w literaturze prawniczej podnoszono, iż jest to sformułowanie bardzo ogólne, toteż należy dokonywać rozszerzającej wykładni tego pojęcia, przyjmując, że „wszelkie wątpliwości tłumaczyć należy na rzecz zasady, że jest to działalność gospodarcza” (M. Zdyb: Publiczne prawo gospodarcze, Kraków 1998, str. 29). Zdaniem Sądu Okręgowego założenie, że ustawodawca działa racjonalnie, wymaga przyjęcia, iż jeżeli sformułowanie zawarte w art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. odwołujące się do prowadzenia działalności gospodarczej miałyby być rozumiane identycznie jak określenie działalności gospodarczej w ustawie z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej, to przepis ten brzmiałby wówczas: „odprawa pieniężna nie przysługuje jednak pracownikowi, prowadzącemu działalność gospodarczą na własny rachunek w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej”, tymczasem przepis ten nie zawiera takiego odesłania.

Sąd Okręgowy zauważył, że w ustawie z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.), która zastąpiła ustawę z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej, ustawodawca stwierdził jedynie, iż radca prawny jako osoba świadcząca pomoc prawną nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu tej ustawy (art. 87 Prawa działalności gospodarczej) a nie, że radca prawny, udzielający pomocy prawnej, nie prowadzi działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy. W wyniku tych rozważań Sąd uznał, że chociaż w art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy o zwolnieniach grupowych zostało użyte sformułowanie „prowadzący działalność gospodarczą na własny rachunek”, to należy je rozumieć w sensie potocznym, a nie w znaczeniu odwołującym się do ustawy o prowadzeniu działalności gospodarczej. Zdaniem Sądu, za takim rozumieniem tego zwrotu przemawia cel ustawy o zwolnieniach grupowych; przewidziana w niej odprawa należy się tym pracownikom, którzy stracili dotychczasowe źródło dochodów i nie mają innego.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła kasacją powódka. Pełnomocnik skarżącej oparł kasację na podstawie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 1, 2 i art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie tych przepisów w wyniku przyjęcia, że świadczenie pomocy prawnej w ramach kancelarii radcy prawnego stanowi prowadzenie działalności gospodarczej, chociaż nie podlega regulacjom tej ustawy; 2) art. 8 ust. 1 i ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, iż wyrażenie zawarte w art. 8 ust. 3 pkt 5 tej ustawy: „prowadzi działalność gospodarczą na własny rachunek” pochodzi z „języka potocznego” w opozycji do „języka prawniczego”, jakim posługują się przepisy normujące „działalność gospodarczą”, i że istnieje rozbieżność w precyzowaniu pojęć pomiędzy ustawą z dnia 28 grudnia 1989 r. (o zwolnieniach grupowych) a ustawą z dnia 23 grudnia 1988 r. (o działalności gospodarczej).

Pełnomocnik skarżącej wskazał, iż w niniejszej sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, dotyczących następującego zagadnienia: czy radca prawny udzielający pomocy prawnej osobom trzecim jako kancelaria radcy prawnego (z wyłączeniem osób fizycznych - art. 89 § 3 k.p.c.) i jednocześnie pozostający w stosunku pracy, jest przedsiębiorcą i prowadzi działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy Prawo działalności gospodarczej (pomimo

wyraźnych wyłączeń zawartych w tej ustawie i jako podmiot niepodlegający rygorom zawartym w ustawie o Krajowym Rejestrze Sądowym) i czy w przypadku rozwiązania umowy o pracę z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy (likwidacja stanowiska radcy prawnego) ma on prawo do odprawy pieniężnej zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z 28 grudnia 1989 r. o zwolnieniach grupowych.

Skarżąca wniosła o zmianę wyroków Sądów pierwszej i drugiej instancji i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz tytułem odprawy kwoty 11.400 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 maja 2001 r.

W odpowiedzi na kasację strona pozwana wniosła o jej oddalenie w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., pracownikowi, z którym został rozwiązany stosunek pracy z przyczyn, o których mowa w art. 1 ustawy, przysługuje odprawa pieniężna. Rozwiązanie umowy o pracę z powódką nastąpiło z powodu likwidacji jej stanowiska pracy, było więc rozwiązaniem stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (czyli przyczyn, o których mowa w art. 1 ustawy). Przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych wyłączają jednak prawo pracownika do odprawy wówczas, gdy (między innymi) w chwili rozwiązania stosunku pracy pracownik prowadzi działalność gospodarczą na własny rachunek (art. 8 ust. 3 pkt 5). Dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy zasadnicze znaczenie miała kwestia, czy powódka, świadcząc w chwili rozwiązania z nią umowy o pracę pomoc prawną w ramach indywidualnej kancelarii radcy prawnego, prowadziła działalność gospodarczą na własny rachunek w rozumieniu art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy o zwolnieniach grupowych, co wyłączałoby w jej przypadku uprawnienie do uzyskania odprawy pieniężnej z tytułu zwolnienia z przyczyn dotyczących pracodawcy.

Sąd Okręgowy prawidłowo rozstrzygnął tę kwestię, a zaskarżony wyrok nie narusza wskazanych w kasacji przepisów prawa materialnego. Za przyjętą przez Sąd wykładnią pojęcia "pracownikowi prowadzącemu działalność gospodarczą na własny rachunek" przemawia wykładnia historyczna, celowościowa i systemowa. Słusznie jedynie kwestionuje się w kasacji przyjęte przez Sąd drugiej instancji założenie, że ustawa o zwolnieniach grupowych posługuje się „potocznym” rozumieniem pojęcia prowadzenie działalności gospodarczej w odróżnieniu od „ustaw o prowadzeniu działalności gospodarczej” (ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospo-

darczej oraz ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej), które nadają temu pojęciu sens normatywny.

Prowadzenie działalności gospodarczej na własny rachunek przez osobę fizyczną regulowały w poprzednio obowiązującym stanie prawnym przepisy ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej. W art. 24 ust. 1 tej ustawy (po nowelizacji wynikającej z ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o zmianie ustawy o działalności gospodarczej, Dz.U. Nr 26, poz. 149) przewidziano, iż działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy jest również świadczenie pomocy prawnej (obsługi prawnej) podmiotom gospodarczym w zakresie ich działalności gospodarczej przez adwokatów lub radców prawnych oraz przez spółki i spółdzielnie z ich udziałem. Takie wyraźne i jednoznaczne sformułowanie przepisu art. 24 ust. 1 ustawy o działalności gospodarczej umożliwiło adwokatom i radcom prawnym świadczenie pomocy prawnej przedsiębiorcom indywidualnie (w ramach indywidualnych kancelarii adwokackich i radcowskich), niezależnie od świadczenia usług w ramach spółek i spółdzielni. Przepis art. 24 ustawy o działalności gospodarczej został skreślony przez art. 8 ustawy z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy - Prawo o advokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 75, poz. 471). Uchylenie tego przepisu oznaczało, iż wykonywanie zawodu radcy prawnego lub adwokata (świadczenie pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego), niezależnie od formy prowadzonej działalności i podmiotów, na rzecz których usługi prawne były świadczone, należało uznać za prowadzenie działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. Nr 19, poz. 145 ze zm.) wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na świadczeniu pomocy prawnej podmiotom gospodarczym, jednostkom organizacyjnym oraz osobom fizycznym. Pomoc ta może być wykonywana w ramach stosunku pracy, na podstawie umowy cywilnoprawnej, w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce cywilnej, jawnej lub partnerskiej (art. 8 ust. 1 ustawy). Wykonywanie zawodu radcy prawnego w kancelarii radcy prawnego na podstawie umowy cywilnoprawnej stanowi w istocie zarobkowe świadczenie usług na własny rachunek i powinno być traktowane jako prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie udzielania (świadczenia) pomocy prawnej. To, że z dniem 15 września 1997 r. skreślony został art. 24 ustawy o działalności gospodarczej, nie oznaczało, że od tej chwili świadczenie pomocy prawnej (obsługi prawnej) przez radcę prawnego w indywidualnej kancelarii radcy prawnego przestało być działalnością gospodarczą. Oznaczało nato-

miast, że od tej chwili do działalności tej nie miały zastosowania przepisy ustawy o działalności gospodarczej dotyczące administracyjnoprawnych aspektów prowadzenia tej działalności, w tym np. zgłoszenia tej działalności do ewidencji prowadzonej przez gminę. Zagadnienia ustrojowe i organizacyjne wykonywania zawodu radcy prawnego reguluje od tego czasu ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. Prawdłowo przyjął Sąd Okręgowy, że wykonywanie zawodu radcy prawnego w indywidualnej kancelarii radcy prawnego jest działalnością prowadzoną w celach zarobkowych na własny rachunek (por. w tej kwestii wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 października 2001 r., III SA 2894/00, ONSA 2002 nr 4, poz. 162). Podobny pogląd, tyle że w odniesieniu do zawodu adwokata, wyraził Sąd Najwyższy (w wyroku z dnia 14 lipca 1999 r., II CKN 451/98, OSNC nr 2, poz. 36), przyjmując, iż nie ulega wątpliwości, że świadczona przez adwokata pomoc prawna należy do szeroko pojętej sfery obejmującej działalność usługową, spełnia też wszystkie wymagania dla uznania jej za działalność gospodarczą. W wypowiedziach doktryny komentujących przytoczony wyrok (glosa J.P. Naworskiego, Palestra 2000 nr 5-6, s. 234) stwierdzono, że w stanie prawnym obowiązującym pod rządami ustawy o działalności gospodarczej nie ma podstaw do negowania gospodarczego charakteru usług świadczonych przez adwokatów wykonujących zawód w indywidualnej kancelarii adwokackiej; taki adwokat ma status przedsiębiorcy w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy o działalności gospodarczej i to niezależnie od tego, czy świadczy pomoc prawną przedsiębiorcom, czy innym podmiotom. Za przyjęciem, że świadczenie pomocy prawnej w ramach indywidualnej kancelarii adwokackiej jest prowadzeniem działalności gospodarczej wypowiedział się pośrednio Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 stycznia 1992 r., II UZP 16/91 (OSNCP 1992 nr 5, poz. 66).

Również w obecnym stanie prawnym nie ma dostatecznych podstaw do przyjęcia, że działalność polegająca na świadczeniu pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego w indywidualnej kancelarii adwokackiej lub radcowskiej nie ma charakteru prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek. Przyjęciu takiego założenia nie sprzeciwiają się przytoczone w kasacji przepisy ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej, definiujące pojęcie działalności gospodarczej. Ponieważ rozwiązanie stosunku pracy z powódką nastąpiło już w okresie obowiązywania tej ustawy, to do jej przepisów powinna być odniesiona ocena materialnoprawna pojawiających się zagadnień. Zgodnie z art. 2 ust. 1 tej

ustawy, działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, handlowa, budowlana, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatacja zasobów naturalnych, wykonywana w sposób ciągły i zorganizowany. Podstawowymi wyznacznikami pojęcia działalności gospodarczej są zatem: gospodarczy charakter prowadzonej działalności, ukierunkowanie na osiąganie zysku (zarobkowy cel prowadzonej działalności) oraz samoistny charakter działalności. Z kolei w art. 2 ust. 2 tej ustawy zdefiniowano pojęcie przedsiębiorcy. Zgodnie z tym przepisem, przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna oraz niemająca osobowości prawnej spółka prawa handlowego, która zawodowo we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą.

Powołany w kasacji art. 87 ust. 1 Prawa działalności gospodarczej stanowi, że świadczący pomoc prawną nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów tej ustawy; działalność polegającą na świadczeniu pomocy prawnej określają przepisy ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze oraz ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. W doktrynie przyjmuje się, że taki stan prawny - który wynika z przytoczonego art. 87 ust. 1 Prawa działalności gospodarczej - istniał już w momencie wejścia w życie tej ustawy, ponieważ w wyniku nowelizacji ustawy o działalności gospodarczej z dniem 15 września 1997 r. skreślony został art. 24 tej ustawy, który za działalność gospodarczą uznawał także świadczenie pomocy prawnej przedsiębiorcom w zakresie ich działalności gospodarczej przez adwokatów lub radców prawnych oraz przez spółki i spółdzielnie z ich udziałem (M. Zdyb: Prawo działalności gospodarczej. Komentarz, Kraków 2000).

W piśmiennictwie prawniczym podnosi się, że tego rodzaju wyłączenie z definicji przedsiębiorcy (w rozumieniu przepisów ustawy Prawo działalności gospodarczej) podmiotów świadczących pomoc prawną może budzić pewne wątpliwości, zwłaszcza w kontekście rozwiązań przyjętych w Kodeksie spółek handlowych, przewidujących konstrukcję spółki partnerskiej tworzonej przez wspólników w celu wykonywania określonego wolnego zawodu. Zgodnie z art. 87 k.s.h. partnerami w spółce mogą być wyłącznie osoby fizyczne, uprawnione do wykonywania wolnych zawodów (między innymi świadczący pomoc prawną adwokaci i radcowie prawni). Prowadzi to do sytuacji, w której np. radcy prawnemu świadczącemu pomoc prawną nie przysługują przymiot przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów ustawy Prawo działalności gospodarczej (co wynika wprost z art. 87 tej ustawy), a z drugiej strony możliwe jest powstanie spółki partnerskiej, której wspólnikami (partnerami) będą radcowie prawni, i

której jednocześnie - i jednoznacznie - przysługiwać będzie status przedsiębiorcy w świetle treści art. 2 ust. 2 Prawa działalności gospodarczej. W efekcie przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy Prawo działalności gospodarczej jest spółka partnerska z udziałem radców prawnych, nie jest nim natomiast radca prawny świadczący pomoc prawną w ramach indywidualnej kancelarii radcy prawnego - i to pomimo tożsamości przedmiotu działalności obu podmiotów. W tym wypadku może dojść do sytuacji, gdy taka sama rodzajowo (merytorycznie) działalność (świadczenie usług prawnych, świadczenie pomocy prawnej, obsługa prawna) będzie z jednej strony traktowana jako działalność gospodarcza prowadzona przez przedsiębiorcę w rozumieniu Prawa działalności gospodarczej, a z strony taką działalnością nie będzie.

W ocenie Sądu Najwyższego powyższe dylematy nie powinny wpływać na ocenę charakteru działalności usługowej radcy prawnego; jest to działalność zawodowa (profesjonalna), samodzielna, prowadzona w celach zarobkowych na własny rachunek, która może i powinna być traktowana jako działalność gospodarcza w rozumieniu art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy o zwolnieniach grupowych. Wyłączenie osoby świadczącej pomoc prawną z pojęcia przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy Prawo działalności gospodarczej nie zmienia niczego w zakresie istoty działalności prowadzonej przez taką osobę. Wyłączenie podmiotowe nie może mieć wpływu na przedmiotową ocenę charakteru prowadzonej działalności. Świadczenie pomocy prawnej przez radcę prawnego w ramach indywidualnej kancelarii radcowskiej, mimo że nie pozwala na zakwalifikowanie go do grona przedsiębiorców w rozumieniu przepisów Prawa działalności gospodarczej, należy traktować jako działalność gospodarczą *sensu largo*. Działalność, która przedmiotowo spełnia przesłanki działalności gospodarczej - czy to ustawowe (art. 2 ust. 1 i 2 Prawa działalności gospodarczej), czy też wypracowane wcześniej przez doktrynę i powszechnie akceptowane w orzecznictwie i piśmiennictwie prawniczym - a mianowicie jest zarobkową działalnością usługową, prowadzoną w sposób zorganizowany i ciągły, zawodowo i we własnym imieniu, może być potraktowana jako działalność gospodarcza, bez względu na wyłączenia przewidziane w art. 87 Prawa działalności gospodarczej.

Nie można zgodzić się z twierdzeniem skarżącej, że ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej jest jedynym źródłem prawa gospodarczego definiującym pojęcie działalności gospodarczej i pojęcie przedsiębiorcy (przewidującym powszechnie obowiązującą definicję obydwu tych pojęć) na potrzeby wszystkich możliwych do wyobrażenia relacji prawnych, zarówno publicznopraw-

nych, jak i prywatnoprawnych. W systemie prawa polskiego istnieje wiele różnych definicji przedsiębiorcy (konsekwencje tego stanu rzeczy przedstawia A. Kidyba: *Gallimatias z przedsiębiorcami*, „Rzeczpospolita” z 18 czerwca 2003 r.). Podobnie istnieje wiele sposobów rozumienia wyrażenia „prowadzenie działalności gospodarczej” lub „działalność gospodarcza” (co jest poddawane krytyce w doktrynie prawa cywilnego, handlowego, gospodarczego, a także publicznego). Dla potrzeb wykładni art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy o zwolnieniach grupowych nie jest możliwe poprzestanie wyłącznie na definicji zawartej w art. 2 ust. 1 Prawa działalności gospodarczej. Prawo działalności gospodarczej jest aktem regulującym stosunki o charakterze publicznoprawnym, dlatego też definicja działalności gospodarczej i przedsiębiorcy użyta w tej ustawie nie zawsze jest możliwa do zastosowania w odniesieniu do stosunków cywilnoprawnych. Relacja powstała między pracodawcą i pracownikiem w związku z wypowiedzeniem umowy o pracę z przyczyn dotyczących pracodawcy jest przede wszystkim relacją prywatnoprawną, dlatego też definicje o charakterze publicznoprawnym nie muszą odpowiadać potrzebom związanym z oceną takiego zdarzenia prawnego.

Definicję przedsiębiorcy na potrzeby prawa prywatnego (w tym indywidualnego prawa pracy) wprowadza do Kodeksu cywilnego ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 49, poz. 408). Wedle nowego art. 43¹ k.c. w stosunkach cywilnoprawnych przedsiębiorcami są również podmioty prawa prowadzące we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Definicja przyjęta przez Kodeks cywilny jest bardzo szeroka. Nie ulega wątpliwości, że w świetle nowej regulacji Kodeksu cywilnego przedsiębiorcami są również osoby wykonujące wolne zawody, o których mowa w art. 87 ust. 1 Prawa działalności gospodarczej, czyli osoby świadczące pomoc prawną. Według Kodeksu cywilnego przedsiębiorcami są osoby wykonujące wolne zawody, choćby nie podlegały rejestracji czy to w ewidencji osób prowadzących działalność gospodarczą (w gminie), czy to w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, z powodu wyłączeń wynikających z art. 87 ust. 1 Prawa działalności gospodarczej.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że świadczenie przez powódkę, w chwili rozwiązania z nią umowy o pracę, usług prawnych (pomocy prawnej) w ramach jednoosobowej kancelarii radcowskiej, było prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy o zwolnieniach grupowych. Działalność radcy prawnego polegająca na świadczeniu pomocy prawnej, mimo że radca

ten nie jest uznawany za przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów Prawa działalności gospodarczej i nie stosuje się do niego tych przepisów (bo podlega on bezpośrednio regulacji wynikającej z ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych), bez wątplenia jest działalnością gospodarczą wykonywaną w celach zarobkowych i na własny rachunek, co stanowi przesłankę wyłączenia prawa do odprawy w oparciu o przepis art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy o zwolnieniach grupowych. Funkcją odprawy pieniężnej przewidzianej w ustawie o zwolnieniach grupowych jest kompensata utraconych zarobków oraz zabezpieczenie pracownikowi pozbawionemu zatrudnienia z przyczyn od niego niezależnych (i jego rodzinie) środków utrzymania na czas konieczny do uzyskania nowych źródeł dochodu. Wyłączenia prawa do odprawy obejmują zatem sytuacje, w których pracownik ma (lub będzie miał) zagwarantowane potencjalne źródła dochodu. Powódka pozostając w stosunku zatrudnienia, jednocześnie uzyskiwała dochody ze świadczenia pomocy prawnej w ramach indywidualnej kancelarii radcy prawnego. Zwolnienie powódki z pracy u strony pozwanej nie pozbawiło jej możliwości zarobkowania własną pracą w ramach prowadzenia działalności gospodarczej. W związku z tym należy uznać, iż zarówno Sąd Rejonowy, jak i Sąd Okręgowy prawidłowo oceniły, że w niniejszej sprawie istnieje podstawa do odmówienia powódce prawa do odprawy pieniężnej, ze względu na wyłączenie przewidziane w art. 8 ust. 3 pkt 5 ustawy o zwolnieniach grupowych.

Nie sposób podzielić przedstawionej w kasacji argumentacji dotyczącej tego, że świadczenie przez radcę prawnego pomocy prawnej w ramach indywidualnej kancelarii radcy prawnego nie zapewnia stałych środków utrzymania.

Kierując się powyższymi motywami Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² k.p.c., orzekł jak w sentencji.

=====